

ภาษาบาลี ๑ คำคติธรรมประจำสัปดาห์

“โลภมม — ธรรมที่มีอันต้องแตกสลายไปเป็นสภาพ, ธรรมที่เป็นโลก”

โลภมม อ่านตามภาษาบาลีว่า โล - กะ - ดำ - มะ มาจากคำว่า โลก (แตกสลาย) กับคำว่า รมม (สิ่งที่มีจริง, ธรรม) รวมกันเป็น โลภมม เขียนเป็นไทยได้ว่า โลกธรรม แปลว่า ธรรมที่มีอันต้องแตกสลายไปเป็นสภาพ, ธรรมที่เป็นโลก เป็นคำที่มีความหมายที่ละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง แสดงถึงความเป็นจริงของธรรมที่มีอันแตกสลายไป หมายความว่า เมื่อเกิดแล้วก็ต้องดับไป กล่าวถึง จิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต) รูป (สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไร, ไม่ใช่สภาพรู้) เมื่อเกิดแล้วมีอันต้องดับไป ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ดังข้อความในพระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค โลกสูตร ว่า “จักขุ (ตา) แตกสลาย รูป (สี, สิ่งที่ปรากฏทางตา) แตกสลาย จักขุวิญญาณ (จิตเห็น) แตกสลาย เป็นต้น”

ข้อความในสารัตถปกาสินี อรรถกถาสังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค ปุพผสูตร ได้แสดงความเป็นจริงของธรรมที่เป็นโลก ธรรมที่มีอันแตกสลายไปเป็นสภาพ หรือ โลกธรรม ไว้ดังนี้

บทว่า โลภมมโม ได้แก่ ชันธปัญจกะ (ขันธ ๕ - ได้แก่ รูปขันธ (รูปทั้งหมด) ๑ เวทนาขันธ (ความรู้สึก) ๑ สัญญาขันธ (ความจำ) ๑ สังขารขันธ (เจตสิก ๕๐ ประเภท ที่นอกเหนือจากเวทนาและสัญญา มีผัสสะ เป็นต้น) ๑ วิญญาณขันธ (จิตทุกประเภท) ๑) ก็ ชันธปัญจกะ นั้น เรียกว่า โลกธรรม เพราะมีการแตกสลายเป็นสภาพ

ไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใด ธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงนั้น ก็เป็นธรรม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่น เป็นจริงอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้น ถ้าเป็นกาลที่ว่างจากพระพุทธศาสนา ไม่มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นในโลก สัตว์โลกก็จะไม่สามารถเข้าใจความเป็นจริงของธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริงได้ เพราะไม่มีผู้ที่ได้ทรงตรัสรู้และทรงแสดงความจริง แต่เมื่อเป็นกาลที่มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นในโลก เมื่อนั้นก็จะมีการทรงแสดงพระธรรมอนุเคราะห์แก่กุลให้สัตว์โลกได้เข้าใจสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง จากความไม่รู้ ก็ค่อยๆ รู้ขึ้นไปตามลำดับ ด้วยความเข้าใจพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดง

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ทุกคำเป็นคำอนุเคราะห์แก่กุลให้มีความเข้าใจถูกเห็นถูกต้องตรงตามความเป็นจริงของธรรม ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจไปถึงที่ละคำแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะมีความเข้าใจถูกเห็นถูกได้เลย เพราะถ้าไม่ตั้งต้นที่ว่า คำนั้น คือ อะไร พุทไปทั้งวันก็ไม่รู้ อะไร เพราะเต็มไปด้วยความไม่รู้ พุทคำที่ไม่รู้จัก

ถ้าไม่ได้ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จะไม่ชื่อว่า รู้จักธรรมที่เป็นโลก แม้ว่าจะได้อยู่ในโลกนี้มานานแล้ว ไม่ว่าจะเป็นจำนวนกี่ปีในชาตินี้ และในอดีตชาติที่ผ่านมา มา ก็ไม่ได้รู้จักโลก トラบใด

ที่ยังไม่ได้ศึกษาพระธรรม ไม่ได้อบรมเจริญปัญญาที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง ก็ยังไม่รู้จักโลก และไม่สามารถที่จะพ้นไปจากโลก เพราะเมื่อไม่รู้จักโลก จะพ้นไปจากโลกได้อย่างไร

ไม่ว่าจะสุขสักเท่าใด ก็ไม่ได้เป็นสุขตลอดเวลา เพราะแท้ที่จริงแล้ว ความรู้สึกเป็นสุขก็เกิดขึ้นเพียงชั่วขณะระยะที่สั้นเล็กน้อยมาก เกิดแล้วก็ดับไป ซึ่งถ้าไม่ศึกษาสภาพธรรมตามความเป็นจริง จะไม่รู้แม้แต่ว่าอะไรปรากฏ ยกตัวอย่างเช่น เสียง ทุกคนไม่สงสัยเพราะว่าได้ยินเสียง แต่ว่าถ้าไม่มีสภาพรู้ ธาตุรู้ ซึ่งกำลังได้ยินหรือรู้เสียง เสียงจะปรากฏไม่ได้ เพราะฉะนั้น อารมณ์ต่างๆ ที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เป็นอารมณ์ของจิต ซึ่งจิตเป็นสภาพรู้หรือธาตุรู้ ถ้าไม่เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้กลิ่น ไม่ได้ลิ้มรส ไม่รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส ไม่คิดนึกเลย จะรู้ไม่ได้เลยว่ามิจิตซึ่งเป็นสภาพรู้ ธาตุรู้ ซึ่งกำลังเกิดดับ แต่เวลาที่มีการเห็น มีการได้ยิน ได้กลิ่น ได้ลิ้มรส ได้รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส ได้มีการคิดนึก แต่ไม่รู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งเกิดขึ้นแล้วดับไปสลับตัวอย่างรวดเร็ว จึงยึดถืออาการสัญญาณของสิ่งที่ปรากฏว่าเป็นสัตว์บ้าง เป็นบุคคลบ้าง หรือ เป็นวัตถุสิ่งต่างๆ บ้าง

ตราบใดที่ยังไม่เข้าใจธรรมที่มีจริงๆ ในขณะนี้ ไม่เชื่อว่ารู้จักโลกตามความเป็นจริง แม้ว่าจะได้ศึกษาเรื่องของโลกโดยวิชาการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวิชาวิทยาศาสตร์ หรือศาสตร์ใดๆ ก็ไม่เชื่อว่ารู้จักโลกตามความเป็นจริง ด้วยวิชาการทั้งหลายเหล่านั้น ไม่สามารถจะทำให้พ้นจากโลกได้ เพราะเมื่อไม่รู้จักโลก ก็ย่อมพ้นจากโลกไม่ได้ แล้ววันหนึ่งๆ ในโลกนี้มีสาระอะไรบ้าง สุขเวทนาเกิดขึ้นแล้วก็หมดไป จะให้สุขเวทนานั้นกลับคืนมาอีกก็ไม่ได้ หรือว่าผู้ใดจะมีความทุกข์ทรมานแสนสาหัสในโลกนี้ แม้ว่าจะอยากจะพ้นจากโลกนี้สักเท่าใด ก็พ้นไม่ได้ ถ้าไม่รู้จักโลกตามความเป็นจริง

การที่จะรู้จักโลกตามความเป็นจริง คือ เข้าใจถูกเห็นถูกว่า มีสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยปรุงแต่งแล้วก็ดับไป ซึ่งเป็นสภาพธรรมแต่ละอย่างทีปรากฏ เห็นเป็นโลกอย่างหนึ่ง ได้ยินเป็นโลกอย่างหนึ่ง เป็นต้น จึงไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน และไม่ใช่วัตถุใดๆ เลย เป็นแต่เพียงธรรมเท่านั้น

เพราะฉะนั้น การที่จะรู้จักธรรมที่เป็นโลกตามความเป็นจริง จึงไม่ใช่สิ่งที่ง่าย จะต้องได้ฟัง ได้ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง บุคคลผู้ได้ฟังได้ศึกษาก็จะพิจารณาและอบรมเจริญปัญญาจนกว่าปัญญาจะเจริญขึ้น จึงจะรู้ลักษณะของโลกได้ตามความเป็นจริง ไม่ใช่รู้โลกในขณะอื่นเลย แต่รู้โลกในขณะกำลังเห็น กำลังได้ยิน กำลังได้กลิ่น กำลังลิ้มรส กำลังรู้สิ่งที่กระทบสัมผัส กำลังคิดนึกในขณะนี้ และมีหนทางที่จะทำให้รู้โลกที่กำลังเกิดดับในขณะนี้ คือการฟังพระธรรม น้อมไปพิจารณาลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เพราะสภาพธรรมเหล่านี้ที่ปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นโลก ถ้าเป็นวิธีอื่นหรือหนทางอื่นแล้ว ก็ไม่มีทางที่จะรู้จักธรรมที่เป็นโลกได้เลย มีแต่จะเพิ่มความไม่รู้ ความติดข้องและความเห็นผิด เป็นต้น ให้มากขึ้น มีแต่โทษเท่านั้น

ดังนั้น หนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญาเท่านั้นที่จะทำให้รู้จักธรรมที่เป็นโลก คือ รู้สภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยมีอันแตกสลายเป็นธรรมดาว่า เป็นธรรม ไม่ใช่เรา ตามความเป็นจริง และสามารถพ้นจากโลก คือพ้นจากการมีสภาพธรรมเกิดดับสลับต่อกัน ถึงความสิ้นทุกขโดยประการทั้งปวงได้ในที่สุด

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗